

הסברים

אנלוגיות (שאלות 1-6)

1. השאלה: ניצן : פרח -

היחס: ניצן הוא בליטה קטנה בצמח שממנה מתפתח הפרח, כלומר שלב ראשוני בהתפתחות הפרח.
א' הוא שלב ראשוני בהתפתחות ה-ב'.

- תשובה (1): עלה : עץ. האם עלה הוא שלב ראשוני בהתפתחות העץ? לא.
- תשובה (2): ראשן : צפרדע. האם ראשן הוא שלב ראשוני בהתפתחות הצפרדע? כן.
- תשובה (3): אישון : עין. האם אישון הוא שלב ראשוני בהתפתחות העין? לא. אישון הוא החור שבמרכז הקשתית שבעין. כלומר, חלק מהעין.
- תשובה (4): גבעה : הר. האם גבעה הוא שלב ראשוני בהתפתחות ההר? לא. גבעה והר הן תצורות נוף המתנשאות לגובה מעל הסביבה, כאשר הר נחשב לצורת נוף גבוהה יותר מאשר גבעה.
- תשובה (2).**

2. השאלה: אלסטיות : גומייה - (אלסטיות = גמישות)

היחס: גומייה היא לולאה אלסטית העשויה מגומי ולטקס, כלומר גומייה מתאפיינת באלסטיות.
ב' מתאפיין ב-א'.

- תשובה (1): פזרנות : כילי. האם כילי מתאפיין בפזרנות? לא. כילי מתאפיין דווקא בקמצנות (ההפך מפזרנות).
- תשובה (2): בהירות : צבע. האם צבע מתאפיין בהירות? לא. צבע אמנם מתאפיין בין היתר במידת הבהירות שלו, אך זו אינה התכונה המרכזית שלו.
- תשובה (3): תמימות : פתי. האם פתי מתאפיין בתמימות? כן. פתי הוא מי שמאמין לכל דבר, תמים.
- תשובה (4): אדישות : אופי. האם אופי מתאפיין באדישות? לא. אדישות היא אחת מני תכונות אופי רבות.
- תשובה (3).**

3. השאלה: התרושש : רכוש -

היחס: מי שהתרושש הוא מי שאיבד את כל הרכוש שלו.
מי ש-א' הוא מי שאיבד את כל ה-ב' שלו.

- תשובה (1): סמא : ראייה. האם מי שסמא הוא מי שאיבד את כל הראייה שלו? לא. סמא זה גרם לעיוורון, כלומר גרם למישהו אחר לאבד את הראייה.
- תשובה (2): לָאָה : כוח. האם מי שלָאָה הוא מי שאיבד את כל הכוח שלו? כן. (לָאָה = התעייף, התייגע, נהיה תשוש).
- תשובה (3): הזדקן : גיל. האם מי שהזדקן הוא מי שאיבד את כל הגיל שלו? לא.
- תשובה (4): שָׁבַע : מזון. האם מי ששָׁבַע הוא מי שאיבד את כל המזון שלו? לא. מי ששָׁבַע הוא מי שצרך מספיק מזון כדי להפסיק את תחושת הרעב שחש.
- תשובה (2).**

4. השאלה: **התרגש** : ללא הינד עפעף - (ללא הינד עפעף = בלי להפגין כל התרגשות)

היחס : על מי שלא **התרגש** כלל ניתן לומר שעשה את הדברים **ללא הינד עפעף**.
על מי שלא **א'** כלל ניתן לומר שעשה את הדברים **ב'**.

תשובה (1): שינה : ללא הכר. האם על מי שלא **שינה** כלל ניתן לומר שעשה את הדברים **ללא היכר**? לא. על מה שמישהו **שינה** בצורה קיצונית ניתן לומר שהוא שונה **ללא היכר**. (ללא הכר = עד כדי כך שלא ניתן עוד להכירו או לזהותו, מן הקצה אל הקצה).

תשובה (2): הפסיק : ללא הרף. האם על מי שלא **הפסיק** כלל ניתן לומר שעשה את הדברים **ללא הרף**? כן. (בלי הרף = בלי הפסקה, ברציפות, שוב ושוב, כל הזמן).

תשובה (3): ניסה : ללא הועיל. האם על מי שלא **ניסה** כלל ניתן לומר שעשה את הדברים **ללא הועיל**? לא. (ללא הועיל = לשווא, לריק, ללא תועלת). **ללא הועיל** נאמר על ניסיון שלא הצליח.

תשובה (4): הפחיד : ללא חת. האם על מי שלא **הפחיד** כלל ניתן לומר שעשה את הדברים **ללא חת**? לא. על מי שלא **פחד** כלל ניתן לומר שעשה את הדברים **ללא חת**. (ללא חת = שאין בו פחד).

תשובה (2)

5. השאלה: **פעלתן** : לפעול -

היחס : המילה **פעלתן** מתארת אדם אקטיבי, פעיל וחרוץ, המרבה **לפעול**.
המילה **א'** מתארת אדם המרבה **ב'**.

תשובה (1): טרדן : להציק. האם המילה **טרדן** מתארת אדם המרבה **להציק**? כן.

תשובה (2): בדחן : לצחוק. האם המילה **בדחן** מתארת אדם המרבה **לצחוק**? לא. המילה **בדחן** מתארת אדם שנוהג לגרום לאחרים **לצחוק**.

תשובה (3): סקרן : לדעת. האם המילה **סקרן** מתארת אדם המרבה **לדעת**? לא. המילה **סקרן** מתארת אדם שרוצה **לדעת** הרבה דברים.

תשובה (4): ביישן : להביך. האם המילה **ביישן** מתארת אדם המרבה **להביך**? לא. המילה **ביישן** מתארת אדם שקל **להביך**.

תשובה (1)

6. השאלה: **זואולוג** : עטלף - (זואולוג = אדם העוסק בחקר בעלי חיים)

היחס : **זואולוג** הוא אדם העוסק בחקר בעלי חיים, ו**עטלף** הוא סוג של בעל חיים.
א' הוא אדם העוסק בחקר _____ ו**ב'** הוא סוג של _____.

תשובה (1): היסטוריון : עבר. האם **היסטוריון** הוא אדם העוסק בחקר _____ ו**עבר** הוא סוג של _____? לא. **היסטוריון** עוסק בחקר **העבר**.

תשובה (2): כימאי : מבחנה. האם **כימאי** הוא אדם העוסק בחקר _____ ו**מבחנה** הוא סוג של _____? לא. **כימאי** הוא מדען העוסק בכימיה, ו**מבחנה** היא אחד מכלי העבודה בהם הוא משתמש.

תשובה (3): אדריכל : מרפסת. האם **אדריכל** הוא אדם העוסק בחקר _____ ו**מרפסת** הוא סוג של _____? לא. **אדריכל** הוא מי שעוסק בתכנון מבנים, ו**מרפסת** היא חלק ממבנה.

תשובה (4): בלשן : יפנית. האם **בלשן** הוא אדם העוסק בחקר _____ ו**יפנית** הוא סוג של _____? כן. **בלשן** הוא אדם העוסק בחקר שפות ו**יפנית** היא סוג של שפה.

תשובה (4)

הבנה והסקה (שאלות 7-17)

7. לפנינו שאלת משל נמשל. נבין את כוונת המשל בטרם ניגש לתשובות המוצעות.

נזכור כי משל הוא דרך להביע ביקורת.

בדבריה של מירי, היא משתמשת בהשוואה כדי להמחיש את חוסר התועלת שבאיסוף הקוביות בשעה שהילדים עדיין משחקים ומפזרים אותן מחדש. היא בעצם אומרת שהניסיון לאסוף את הקוביות כעת הוא כמו לנסות לטאטא מרפסת בזמן סופת חול - כלומר, פעולה חסרת טעם משום שהכלוך (או במקרה שלה, הקוביות) מיד יחזור.

לכן, הדימוי הוא בין **משחקם של הילדים לסופת חול** (כי הם מפזרים את הקוביות שוב ושוב) ובין **איסוף הקוביות לטאטוא המרפסת** (כי זו פעולה חסרת תועלת כל עוד הסופה משתוללת).

תשובה (3)

8. לפנינו שאלת מחזק מחליש. נתון שבבית הספר, תלמידים שמאחרים לשיעורים נדרשים להירשם במזכירות

ונוסף על כך נענשים בסיוע לאב הבית בהפסקה. בשבוע שעבר אב הבית נעדר, ומספר הרישומים של האיחורים היה נמוך מהרגיל. המזכירה הסיקה שהעונש אינו מרתיע, שכן ייתכן שהתלמידים נהנים ממנו, ושואלים אותנו איזו מן העובדות שבתשובות עשויה **להחליש** את מסקנתה.

נבדוק את התשובות המוצעות:

תשובה (1): העובדה שלפני שלושה שבועות נרשם שיא באיחורים ובסיוע לאב הבית אינה מחלישה את מסקנתה של המזכירה, ואף עשויה לחזק אותה, שכן זה מצביע על כך שהעונש לא מנע איחורים.

תשובה (2): העובדה שעם חזרתו של אב הבית לעבודה נרשמה עלייה במספר התלמידים המאחרים מחזקת את מסקנת המזכירה, כי אם התלמידים מאחרים יותר כשהוא נוכח, ייתכן שהם נהנים מהעונש.

תשובה (3): העובדה שבתחילת השבוע שעבר הודיעה ההנהלה כי הכיתה שתצבור השנה את מספר עבירות המשמעת הנמוך ביותר, **תקבל פרס על התנהגותה ותצא לטיול** מספקת הסבר חלופי לעובדה שמספר הרישומים בשבוע שעבר היה נמוך מהרגיל, ולכן **מחלישה** את טענת המזכירה. המזכירה מניחה שהירידה באיחורים נובעת מכך שהתלמידים אינם רואים בסיוע לאב הבית כעונש מרתיע. אולם, אם היה גורם אחר שהשפיע – כמו תמריץ חיצוני של פרס לכיתה עם מספר עבירות נמוך – ייתכן שהתלמידים נמנעו מאיחורים מסיבה זו, ולא משום שהם נהנים לעבוד עם אב הבית. זו התשובה הנכונה.

לצורך שלמות ההסבר נבדוק גם את התשובה הנותרת:

תשובה (4): אם הונהג שיעור קיץ בשבוע שעבר, היינו מצפים שהתלמידים יאחרו יותר מכיוון שהם מתקשים לקום בבוקר. אבל בפועל, דווקא היה פחות רישום של איחורים. אם כך, העובדה שהאיחורים פחתו למרות הקושי לקום מחזקת את מסקנת המזכירה: ייתכן שהסיבה לכך שהתלמידים הקפידו יותר לא לאחר היא לא החשש מהעונש, אלא גורם אחר – כמו זה שהתלמידים נהנים מהסיוע לאב הבית ולכן לא אכפת להם לאחר בימים רגילים.

תשובה (3)

9. לפנינו פסקה רבת מלל, ושואלים אותנו איזו מהטענות שבתשובות נובעת ממנה. נתמצת את הפסקה וניגש לתשובות המוצעות.

הפסקה מציינת שעם פרסום מוצא המינים, היעדר מאובנים של "צורות ביניים" נחשב לחולשה מרכזית בתיאוריה של דרווין. עם זאת, **שנתיים בלבד לאחר פרסום הספר**, נמצא מאובן של ארכאופטריקס, אשר מהווה "צורת ביניים" בין דינוזאורים לעופות. מכאן נובע שהגילוי חיזק את תורתו של דרווין, כי הוא סיפק עדות מאובנת שתמכה בהשערתו לגבי קיומן של צורות ביניים.

כעת נבדוק את התשובות המוצעות ונראה כי **תשובה (3)** לפיה **גילוי המאובן של הארכאופטריקס תרם לחיזוק תורתו של דרווין** מתאימה בדיוק.

למען שלמות ההסבר נציין בקצרה מדוע שאר התשובות אינן נכונות:

תשובה (1): הפסקה מציינת שדרוין **שיער את קיומן של צורות ביניים**, כלומר הוא כן עסק בהן. החולשה הייתה בכך שלא היו עדיין מאובנים שיתמכו בכך. התשובה נפסלת.

תשובה (2): הפסקה אינה טוענת שדרווין חשב שהעופות לא התפתחו מן הדינוזאורים. היא רק מציינת שמאובן הארכאופטריקס סיפק עדות לכך שהעופות אכן התפתחו מדינוזאורים, אבל אין אזכור לטענה שדרווין חשב אחרת.

תשובה (4): הפסקה אינה מציינת כמה אנשים הסכימו עם דרווין לפני הגילוי. ייתכן שהיו לו תומכים רבים גם קודם. כל שנאמר בפסקה הוא שהיעדר המאובנים של צורות הביניים בעת פרסום הספר היווה נקודת חולשה בתורתו. התשובה נפסלת.

תשובה (3).

10.

עלינו למצוא בתשובות טענה שגם אודי וגם יעל יסכימו עליה, בהתאם לדבריהם.

נבחן את עמדותיהם של אודי ויעל, בטרם ניגש לתשובות המוצעות.

אודי טוען שלימודי הספרות חשובים משום שהם מועילים לתלמידים במגוון תחומים בחייהם. כלומר, הוא מצדיק את הלימודים מנקודת מבט של תועלת מעשית.

יעל טוענת שלימודי הספרות חשובים כשלעצמם, בלי קשר לתועלתם המעשית, ואף גורסת כי הצדקות חיצוניות רק ממעיטות מערכם.

כעת ניגש לבדוק את התשובות המוצעות ונחפש טענה ששניהם יסכימו עליה:

תשובה (1): אודי יסכים עם הטענה שכן היא מספקת הצדקה מעשית ללימודי הספרות (מסייעים לפיתוח כושר הביטוי). יעל, לעומת זאת, תתנגד לכך, כי היא מתנגדת להענקת הצדקות חיצוניות ללימודי הספרות. התשובה נפסלת.

תשובה (2): יעל בוודאי תסכים עם טענה לפיה מוטב שלא לנסות להצדיק את לימודי הספרות, כי היא מתנגדת להצדקות חיצוניות. אודי, לעומת זאת, דווקא ניסה להצדיק את לימודי הספרות בתועלתם, ולכן לא יסכים עם כך. התשובה נפסלת.

תשובה (3): אודי, טוען שלימודי הספרות חשובים מכיוון שהם מועילים במגוון תחומים בחיים, כנראה יתמוך בשיפור ההוראה שלהם. יעל, שמאמינה שספרות היא ערך חשוב בפני עצמו, כנראה תרצה שגם ילמדו אותה כראוי. זו התשובה הנכונה.

למען שלמות ההסבר נבדוק גם את התשובה הנותרת ונסביר מדוע היא אינה נכונה:

תשובה (4): אודי אולי יקבל את הטענה לפיה אין הצדקה ללמוד מקצוע בבית הספר אם אי אפשר להצביע על התועלת הצומחת מכך, אבל יעל לחלוטין תתנגד, כי היא מאמינה שערכו של מקצוע אינו תלוי בתועלתו.

תשובה (3).

11.

נציב בפסקה את התשובות המוצעות עד שיתקבל משפט הגיוני.

תשובה (2): בניגוד לערן, מיכל סבורה שיש למנוע את סלילתו של כביש הגישה החדש לעירם. לטענתה, ערן דבק בעמדתו אף שהוא מודע לעובדה שכביש זה עלול לגרום לאוכלוסיית בעלי החיים הנדירים באזור נזק חסר תקנה.

נתמזת: מהחלק הראשון של הפסקה עולה שמיכל מתנגדת לסלילת כביש הגישה החדש לעירם, ואילו ערן תומך בסלילתו. מהמשך הפסקה עולה שלדברי מיכל, ערן דבק בעמדתו אף שהוא מודע לכך שהכביש עלול לגרום נזק חמור לאוכלוסיית בעלי החיים הנדירים באזור. מתקבלת פסקה הגיונית, ולכן זו התשובה הנכונה.

תשובה (2).

12.

נציב בפסקה את התשובות המוצעות עד שיתקבל משפט הגיוני. (תהום הנשייה = שכחה)

תשובה (3): פרופסור קופר נהג לטעון שתאוריות שלא התקבלו בקהילה האקדמית, **אין להניח להן** שישקעו בתהום הנשייה. **מפתיע כי** תלמידתו של קופר, **שחלקה עליו** בסוגיה זו, בחרה **בכל זאת לייחד חלק גדול מספרה להצגת** תורתו המדינית, שנדחתה מכול וכול בידי עמיתיו החוקרים.

נתמצת: מהחלק הראשון של הפסקה עולה שפרופסור קופר טען כי אין להתעלם מתאוריות שנדחו על ידי הקהילה האקדמית. מהמשך הפסקה עולה שלמרות שתלמידתו חלקה עליו בעניין זה, היא בכל זאת בחרה להקדיש חלק ניכר מספרה להצגת תורתו המדינית, שנדחתה לחלוטין על ידי חוקרים אחרים. מתקבלת פסקה הגיונית, ולכן זו התשובה הנכונה.

תשובה (3).

13.

נציב בפסקה את התשובות המוצעות עד שיתקבל משפט הגיוני.

תשובה (2): בידיעה בעיתון נכתב: "מי שהיה **מוטרד מהירידה** בשיעור בני הנוער המקדישים מזמנם לקריאה, **יכול להירגע**: בשנה החולפת **נרשמה דווקא עלייה** חדה במספר בני הנוער המנויים בספריות העירוניות". אילו ידע כותב הידיעה שבשנה זו, שלא כמו בשנים הקודמות, לא היה הרישום לספריות העירוניות **כרוך בתשלום**, ודאי היה זהיר יותר בדבריו, שכן כאשר **המנוי ניתן חינם אין כסף, אין ערובה** שכל מי שנרשם לספרייה אכן טורח לשאול ספרים, לא כל שכן לקרוא אותם.

נתמצת: מהחלק הראשון של הפסקה עולה שהידיעה בעיתון מציגה עלייה במספר בני הנוער המנויים בספריות העירוניות כהוכחה לכך שיותר בני נוער מקדישים מזמנם לקריאה. מהמשך הפסקה עולה שמידע נוסף משנה את הפרשנות לנתון זה: השנה הרישום לספריות היה חינם, ולכן ייתכן שהרבה נרשמו מבלי להשתמש בפועל בשירותי הספרייה, כך שהעלייה במספר המנויים אינה בהכרח מעידה על עלייה בקריאה. מתקבלת פסקה הגיונית, ולכן זו התשובה הנכונה.

תשובה (2).

14.

לפנינו פסקה רבת מלל, ושואלים אותנו איזו מהטענות בתשובות עולה ממנה.

נתמצת את הפסקה וניגש לתשובות המוצעות. בתחילת הפסקה נכתב שמספר השקנאים המגיעים לישראל בעונת הנדידה האחרונה נותר דומה לשנים קודמות, אך מדד "ימי השקנאי" ירד בכ-25%. בהמשך מוסבר שמדד זה משקף את מספר הימים הכולל שכל השקנאים יחד שוהים בישראל, ולפיו רשות הטבע והגנים מחשבת את כמות הדגים שעליה לפזר כדי למנוע פגיעה בבריכות הדגים המסחריות. הרשות עושה זאת על ידי פיזור דגים שאינם ראויים לשיווק בשמורות טבע שבהן השקנאים מתרכזים. כעת נבדוק את התשובות המוצעות:

תשובה (1): הפסקה אינה קובעת קשר סיבתי בין אספקת הדגים לבין משך שהייה של השקנאים בישראל, ולכן הטענה לפיה הניסיון למנוע מהשקנאים לאכול דגים מבריכות גידול גרם להם לקצר את שהותם בתחומי ישראל אינה נכונה על פי הפסקה. התשובה נפסלת.

תשובה (2): בפסקה נאמר שמספר השקנאים נותר דומה, אך משך שהותם ירד. אין קשר בין כמות השקנאים לבין משך שהייתם. התשובה נפסלת.

תשובה (3): רשות הטבע והגנים משתמשת במדד "ימי השקנאי" כדי להעריך כמה דגים שאינם ראויים לשיווק עליה לפזר בשמורות טבע, ולכן **אם מגמת השינוי (הירידה) במדד "ימי השקנאי" תימשך, תוכל רשות הטבע והגנים לצמצם את כמות הדגים שהיא מספקת לשקנאים**. לפיכך, הטענה עולה מהפסקה, וזו התשובה הנכונה.

למען שלמות ההסבר נבדוק גם את התשובה הנוותרת ונסביר מדוע היא אינה נכונה:

תשובה (4): לא נאמר בפסקה שהמדד אינו יציב או שעדיף להסתמך על נתון אחר. התשובה נפסלת.

תשובה (3).

- 15.** לפנינו ציטוט מתוך ספר של בורקהרדט, ושואלים אותנו איזה מן המשפטים שבתשובות מבטא את עמדתו באופן הטוב ביותר לפי הציטוט.
- נקרא את הציטוט ונסה לתמצת את עמדתו של בורקהרדט במילים שלנו בטרם ניגש לתשובות.
- בתחילת דבריו טוען בורקהרדט כי בין המדינה, הדת והתרבות יש זיקה הדדית, כלומר הן תלויות זו בזו באופן בלתי נפרד. בהמשך הוא מוסיף כי הניסיון להפריד ביניהן הוא שרירותי ודומה להתמקדות בדמות מסוימת בתמונה תוך התעלמות מכל מה שסביבה. כלומר, הוא טוען שההפרדה היא מלאכותית. בסוף הציטוט מוסיף בורקהרדט כי למרות שההפרדה אינה משקפת את המציאות, היא חיונית להבנת הקשרים ההדדיים בין שלושת התחומים. לפיכך, כל מחקר היסטורי נדרש לבצע הפרדה זו.
- לפיכך, עמדתו של בורקהרדט היא שההפרדה בין המדינה, הדת והתרבות היא מלאכותית, כמו תלישת דמות מתוך תמונה שלמה, אך עם זאת היא חיונית למחקר ההיסטורי, כי רק באמצעות בחינת כל תחום בנפרד ניתן להבין את הקשרים ביניהם.
- נבדוק את התשובות המוצעות ונראה כי **תשובה (3)** לפיה **ההפרדה בין המדינה, הדת והתרבות מלאכותית, אך היא הכרחית למחקר ההיסטורי שלהן מתאימה בדיוק.**
- למען שלמות ההסבר נעבור גם על שאר התשובות, ונסביר מדוע הן אינן נכונות:
- תשובה (1):** אמנם בורקהרדט עוסק בזיקה בין הדת, המדינה והתרבות, אך הוא לא אומר שכל מחקר היסטורי חייב לעסוק דווקא בנושאים אלה. התשובה נפסלת.
- תשובה (2):** משפט זה סותר את עמדתו של בורקהרדט. הוא דווקא טוען שניתן וצריך לחקור כל אחת מהן בנפרד, למרות הקשר ההדדי ביניהן. התשובה נפסלת.
- תשובה (4):** בורקהרדט לא טוען שאופיו של המחקר ההיסטורי גורם לתמונת המציאות שהוא מציג להיות שגויה לעיתים קרובות, אלא שהוא מבצע הפרדה מלאכותית לצורך הבנה טובה יותר. התשובה נפסלת.
- תשובה (3).**

- 16.** נתבקשנו לשלב שלושה מארבעת הנתונים שבתשובות כדי להסביר מדוע הופתעו החוקרים, ולסמן את הנתון הנותר.
- לפי הפסקה הפעילות הגאולוגית בכוכבי לכת וירחים דועכת עם ירידת חומם הפנימי, כאשר גופים קטנים מתקררים מהר יותר. לכן, אסטרונומים הופתעו לגלות עדויות לפעילות גאולוגית בכוכב הלכת חמה. ננסה לשלב בין שלושה מארבעת הנתונים כדי למצוא הסבר להפתעת החוקרים.
- אם **כוכב הלכת חמה דומה בגודלו לירח של כדור הארץ** (תשובה (2)) **ובעבר הרחוק היה חומו הפנימי של כוכב הלכת חמה דומה לזה של הירח של כדור הארץ** (תשובה (4)), אז חמה והירח של כדור הארץ אמורים היו להמשיך להתקרר באותו קצב, ובאותו אופן גם הפעילות הגאולוגית שלהם צריכה להיפסק באותו זמן. אם כן, העובדה **שבירח של כדור הארץ אין פעילות גאולוגית כבר זמן רב מאוד** (תשובה (3)) אמורה להביא אותנו למסקנה שגם בכוכב הלכת חמה לא אמורה להיות יותר פעילות גאולוגית. לכן העובדה שעדיין יש בו פעילות כזו מפתיעה.
- מצאנו הסבר להפתעת החוקרים ע"י שילוב של תשובות (2) עד (4), ולכן תשובה (1) היא התשובה הנכונה.
- תשובה (1).**

- 17.** לפנינו שאלת כללים. עלינו למצוא בנוגע למי מהאנשים שמתוארים בתשובות **אין** די מידע בשביל לקבוע אם הוא חייב בהגשת דו"ח מקוון.
- לפי הפסקה ישנם שני תנאים בסיסיים לקבלת פטור: גיל גבוה מגיל הפרישה, הכנסה מתחת לרף של 80,000 ש"ח. אם מדובר בבעלים של עסק נוסף תנאי שלישי – אי העסקת עובדים.
- נבדוק את התשובות המוצעות
- תשובה (1):** גילה של יפה גבוה מגיל הפרישה לנשים (62 שנים), וכמו כן, הכנסתה נמוכה מ-80,000 ש"ח. כלומר, היא עומדת בשני התנאים הבסיסיים לקבלת הפטור. עם זאת, מכיוון שהיא בעלים של עסק עלינו לדעת שלא העסיקה עובדים כדי לקבוע האם הפטור חל עליה. מכיוון שמידע זה חסר, לא ניתן לקבוע אם היא פטורה מהגשת דוח מקוון או לא. זו התשובה הנכונה.

לצורך שלמות ההסבר נבדוק גם את שאר התשובות, ונסביר מדוע ניתן לקבוע לגבי כל אחד מהאנשים המתוארים בהן אם הוא חייב בהגשת דו"ח מקוון.

תשובה (2): גילה של דבורה גבוה מגיל הפרישה לנשים (62 שנים), וכמו כן, הכנסתה נמוכה מ-80,000 ש"ח. כלומר, היא עומדת בשני התנאים הבסיסיים לקבלת הפטור. עם זאת, מכיוון שהיא בעלים של עסק והעסיקה בו עובדים, היא אינה פטורה מהגשת הדו"ח. התשובה נפסלת.

תשובה (3): גילו של יעקב נמוך מגיל הפרישה לגברים (67 שנים), וזה מספיק כדי לקבוע שהוא אינו פטור מהגשת דו"ח מקוון. התשובה נפסלת.

תשובה (4): גילו של זאב גבוה מגיל הפרישה לגברים (67 שנים), וכמו כן, הכנסתו נמוכה מ-80,000 ש"ח. כלומר, הוא עומד בשני התנאים הבסיסיים לקבלת הפטור. הוא אינו בעל עסק ולכן התנאי השלישי אינו רלוונטי עבורו. התשובה נפסלת.

תשובה (1).

קטע קריאה (שאלות 18-23)

18. עלינו למצוא בתשובות טענה שתסכם באופן הטוב ביותר את ה"קושי" (שורה 3).

נבין מהו ה"קושי" המתואר בפסקה, וניגש לבדוק את התשובות המוצעות.

לפי הפסקה הראשונה, יש קושי להסביר את הפער בין ההנחה שילדים לומדים שפה מהשפה המדוברת סביבם לבין העובדה שהם מסוגלים לייצר משפטים שמעולם לא שמעו.

כעת נבדוק את התשובות המוצעות ונראה כי **תשובה (1) לפיה לכאורה, הידע הלשוני של ילדים מבוסס רק על משפטים ששמעו, ובכל זאת הם יכולים להפיק עוד ועוד משפטים חדשים מסכמת בצורה הטובה ביותר את ה"קושי"**.

תשובה (1).

19. נשאלנו מדוע "לידע הלשוני של הילדים מוכרח להיות גם מקור אחר", לפי הגישה החומסקיאנית.

נענה על השאלה במילים שלנו בטרם ניגש לתשובות המוצעות.

מהפסקה השנייה עולה כי חומסקי הבחין בין עדויות חיוביות (משפטים נכונים שהילד שומע) לבין עדויות שליליות (תיקונים על טעויות). לדבריו, אין מספיק עדויות שליליות מההורים, והעדויות החיוביות לבדן לא מספיקות כדי ללמוד את כללי התחביר. לכן, לפי חומסקי, חייב להיות מנגנון מולד שמסייע לילד להכליל וללמוד את חוקי השפה.

נבדוק את התשובות המוצעות ונראה כי **תשובה (1) לפיה לידע הלשוני של הילדים מוכרח להיות גם מקור אחר מכיוון שכמעט כל המידע הלשוני שילדים מקבלים מהסביבה הוא עדויות חיוביות, ואין די במידע כזה בשביל ללמוד את כללי השפה מתאימה בדיוק.**

תשובה (1).

20. נשאלנו איזו מן הדוגמאות שבתשובות מתאימה להיות דוגמה לעדות שלילית עקיפה.

נבין מהי עדות שלילית על פי הקטע, וניגש לבדוק את התשובות המוצעות:

בשורות 14-15 נכתב: "לדוגמה, נמצא שהורים דווקא מרבים לספק לילדיהם עדויות שליליות על כללי השפה, אלא שהם עושים זאת באופן עקיף, באמצעות חזרה על מבעים שהילד שגה בהם - בצורתם הנכונה". כלומר, עדות שלילית עקיפה היא כאשר הורה לא מתקן במפורש אלא חוזר על המשפט בצורה הנכונה. בכך, הילד מבין שהצורה המקורית הייתה שגויה, גם בלי שההורה אמר זאת ישירות.

כעת נבדוק את התשובות המוצעות ונחפש דוגמה מתאימה לעדות שלילית עקיפה.

תשובה (1): זוהי דוגמה לעדות שלילית מפורשת (ההורה אומר "לא אומרים"). לכן התשובה נפסלת.

תשובה (2): זוהי דוגמה נוספת לעדות שלילית מפורשת (ההורה מתקן את הילד ומסביר שהצורה הנכונה היא "חלונות" ולא "חלונים"). לכן התשובה נפסלת.

תשובה (3): בדוגמה **ילד אומר**: "בציור יש שתי אישות", ובתגובה **ההורה אומר**: "בציור יש שתי נשים", ההורה לא אומר "זו טעות" אלא מציג את המשפט הנכון, מה שמספק לילד רמז עקיף. זו התשובה הנכונה. למען שלמות ההסבר נבדוק גם את התשובה הנותנת:

תשובה (4): בדוגמה זו ההורה כלל לא מתקן את הלשון והשפה בה השתמש הילד, אלא מציע עבורו דרך אחרת להביע את דבריו. התשובה נפסלת.

תשובה (3).

21.

נשאלנו מדוע "עצם החזרה עשויה לאותת על טעות" (שורה 17) על פי הפסקה השלישית.

נקרא את הפסקה ונענה על השאלה במילים שלנו בטרם ניגש לתשובות.

בשורות 16-17 נכתב: "יתרה מזו, הורים חוזרים על מבעיו של הילד ברוב המקרים שבהם המבע שגוי, ורק במיעוט קטן מהמקרים שבהם המבע תקין - וכך עצם החזרה עשויה לאותת על טעות".

כלומר, חוקרים הראו שהורים נוטים לחזור על משפטי ילדים בעיקר כשהם שגויים. הילד לומד לקשר בין חזרת ההורה לבין טעויות לשוניות. אם המשפט היה נכון, ההורה היה חוזר עליו לעיתים רחוקות בלבד. לכן, החזרה עצמה היא סימן עקיף לכך שהמשפט היה שגוי.

נבדוק את התשובות המוצעות ונראה כי תשובה (3) לפיה עצם החזרה עשויה לאותת על טעות **מכיוון שאילו היה המבע של הילד תקין, היה הסיכוי שההורה יחזור עליו נמוך יחסית** מתאימה בדיוק.

תשובה (3).

22.

נשאלנו מהו היתרון המוזכר בשורות 21-22.

נענה על השאלה במילים שלנו, וניגש לתשובות המוצעות.

בשורות 20-22 נכתב: "הבלשנות מבוססת-השימוש, שסברה זו עומדת ביסודה, נהנית אפוא מיתרון על הגישה החומסקיאנית: היא אינה מחייבת להניח שקיים "איבר לשוני" מיוחד, אלא מאפשרת להסביר את רכישת השפה בהסתמך על כישורים שכליים כלליים, כגון זיהוי דפוסים והסקה מן הפרט אל הכלל".

כלומר, הבלשנות מבוססת-השימוש מסבירה את רכישת השפה על בסיס הפשטה, הכללה, זיהוי דפוסים והסקה – יכולות חשיבה כלליות שיש לכל אדם. בניגוד לגישה החומסקיאנית, הבלשנות מבוססת-השימוש אינה מניחה שקיים "איבר לשוני" מולד.

נבדוק את התשובות המוצעות ונראה כי תשובה (1) לפיה היתרון המוזכר הוא **שהבלשנות מבוססת-השימוש מסבירה את רכישת השפה בהסתמך על מיומנויות שכליות מוכרות בלבד, ואינה מניחה שקיים מנגנון נוסף האחראי לכך, כפי שמניחה הגישה החומסקיאנית** מתאימה בדיוק.

תשובה (1).

23.

נשאלנו מה נטען בפסקה האחרונה בנוגע למושגים כגון "פועל" ו"עתידי".

נקרא את הפסקה ונענה על השאלה במילים שלנו בטרם ניגש לתשובות.

בשורות 26-29 נכתב: "ואולם, קשה למצוא עקרונות שאף שפה אינה חורגת מהם, ולא זו בלבד, אפילו המושגים המשמשים לניסוח העקרונות – למשל "פועל" או "עתידי" – נטועים במחקר הבלשני הקלאסי, שמקורו באירופה, ולא פעם אינם מתאימים למציאות הלשונית בשפות שלא נחקרו במסגרתו".

כלומר, המושגים "פועל" ו"עתידי" מובאים בפסקה כדוגמה למושגים שמשמשים לניסוח עקרונות השפה, אף שאינם מתאימים לשפות מסוימות.

כעת נבדוק את התשובות המוצעות:

תשובה (1): הטענה לפיה אפשר לנסח עקרונות לשון אוניברסליים בלי להזדקק למושגים כגון "פועל" ו"עתידי" אינה עולה מהפסקה, ולכן התשובה נפסלת.

תשובה (2): הטענה לפיה **ישנן שפות אנושיות שהם אינם רלוונטיים להן כלל עולה מהפסקה, ולכן זו התשובה הנכונה**.

למען שלמות ההסבר נבדוק גם את שאר התשובות:

תשובה (3): הטענה לפיה מושגים כמו "פועל" ו"עתיד" אינם מתאימים עוד לתיאור המציאות הלשונית בשפות שנחקרו במחקר הבלשני האירופי אינה נכונה על פי הפסקה. מושגים אלו תקפים בשפות רבות, רק לא בכל השפות.

תשובה (4): הטענה לפיה מושגים כמו "פועל" ו"עתיד" קיימים בכל השפות, אך משמשים לניסוח עקרונות לשון רק בכמה מהן אינה נכונה על פי הפסקה. הטענה היא שהם לא קיימים בכל השפות.

תשובה (2)
